

УДК 639.3.032

Бех В.В., кандидат с.-г. наук

Осіпенко М.І.

Інститут рибного господарства НААНУ

Марценюк В.П., кандидат с.-г. наук

Вінницький національний аграрний університет

ОЦІНКА ПЛІДНИКІВ МАЛОЛУСКАТОГО КОРОПА НИВКІВСЬКОЇ ЗАВОДСЬКОЇ ЛІНІЇ ТРЕТЬОГО СЕЛЕКЦІЙНОГО ПОКОЛІННЯ

Показано, що у плідників малолускатого коропа нивківської заводської лінії третього покоління селекції показники тілобудови зберігаються на достатньо високому рівні, а репродуктивний потенціал значно перевершує нормативні значення.

Ключові слова: водні біоресурси, селекція риб, малолускатий короп.

У 2003-2010 рр. в структурі заводських ліній малолускатого коропа з метою консолідації та стабілізації ознак, покращення їх однорідності проводилось розведення «в собі». Поряд з цим, здійснювався масовий відбір з метою покращання пристосованості до конкретних еколого-кліматичних районів України, розпочато масове розширене відтворення коропів нового типу [1].

Методика досліджень. Заводське відтворення, бонітування та формування племінних стад малолускатого коропа здійснювали за стандартними методиками [2-3]. Оцінку показників тілобудови коропів третього покоління селекції (УМК^H_{F3}) проводили за наступними показниками: коефіцієнт вгодованості за Фультоном (К_В), індекси високоспинності (I/H), відносного обхвату (I/O), голови (I/C) та відносної висоти хвостового стебла (I_X/h_X), а також відношення висоти голови (h_C/H) та висоти хвостового стебла (h_X/H) до висоти тіла у відсотках.

Оцінку репродуктивних якостей самок коропів УМК³_{F3} проводили за показниками реакції на гормональну стимуляцію, робочою та відотною плодючістю, у самців – за показниками об'єму еякуляту, тривалістю активного руху та концентрацією сперматозоїдів [4, 5].

Заморожування сперми самців малолускатого коропа та її подальше використання здійснювали за "Інструкцією з низькотемпературного консервування сперми коропа" [6], методичним посібником з кріоконсервування сперми коропа, лососевих та осетрових видів риб [7], а також з врахуванням закордонного досвіду [8, 9].

Результати досліджень. З метою збереження можливості порівняння селекційних поколінь між собою, основна оцінка екстер'єру плідників третього селекційного покоління у господарствах оригінаторах проводилась у п'ятирічному віці під час весняного бонітування плідників (табл. 1).

За результатами багаторічних досліджень встановлено, що за індексом високоспинності (I/H) та коефіцієнтом вгодованості (К_В) плідники третього селекційного покоління нивківської заводської лінії належать до високоспинних форм коропа і відповідні значення цих показників складають 2,23±0,019 і 3,31±0,025 для самок з господарства ДП ДГ «Нивка» (рис. 1).

У іншому базовому господарстві значення індексів I/H та К_В є дещо кращим, що пояснюється, насамперед, впливом сприятливих умов утримання та підвищеною

напруженістю відбору, і складають $2,15 \pm 0,023$ та $3,35 \pm 0,031$ відповідно. Між самками обох господарств спостерігається вірогідна різниця за індексом високоспинності та індексом висоти хвостового стебла на рівні першого та другого ступенів безпомилкового судження ($z=2,34$, $P \geq 0,95$ та $z=3,51$, $P \geq 0,99$ відповідно).

Таблиця 1. Показники екстер'єру плідників УМК^Н_{ГЗ} у п'ятирічному віці у ДП ДГ «Нивка» та ДП «Іркліівський риборозплідник рослиноїдних риб»

Показник		ДП ДГ «Нивка»		ДП «Іркліівський риборозплідник	
		самки (n=100)	самці (n=120)	самки (n=59)	самці (n=65)
W, кг	M±m	5,95±0,139	5,00±0,101	6,12±0,163	5,31±0,151
	σ	1,39	1,11	1,25	1,22
	C _v , %	23,36	22,13	20,42	22,98
K _B	M±m	3,31±0,025	3,24±0,020	3,35±0,031	3,30±0,030
	σ	0,25	0,22	0,24	0,24
	C _v , %	7,55	6,76	7,16	7,27
l/H	M±m	2,23±0,019	2,30±0,018	2,16±0,023	2,20±0,024
	σ	0,19	0,20	0,18	0,19
	C _v , %	8,52	8,70	8,33	8,37
l/O	M±m	1,05±0,006	1,11±0,007	1,06±0,009	1,10±0,009
	σ	0,06	0,08	0,07	0,07
	C _v , %	5,71	6,91	6,60	6,36
l/C	M±m	3,38±0,022	3,42±0,020	3,44±0,031	3,45±0,029
	σ	0,22	0,22	0,24	0,23
	C _v , %	6,51	6,41	6,98	6,67
l _x /h _x	M±m	1,15±0,007	1,17±0,007	1,11±0,009	1,13±0,010
	σ	0,06	0,08	0,07	0,08
	C _v , %	5,22	6,55	6,31	7,08
h _c /H, %	M±m	54,38±0,301	55,79±0,277	55,55±0,41	56,01±0,38
	σ	3,01	3,03	3,12	3,05
	C _v , %	5,54	5,44	5,62	5,45
h _x /H, %	M±m	33,01±0,229	33,66±0,196	34,02±0,302	33,85±0,278
	σ	2,29	2,15	2,32	2,24
	C _v , %	6,94	6,38	6,82	6,62

Самці в господарствах-оригінаторах незначно відрізняються між собою (рис. 2). хоча у плідників з господарства у Ірклііві спостерігається їх досить значна перевага за індексом високоспинності та індексом l_x/h_x, у порівнянні з самцями ДП ДГ «Нивка» ($z=3,33$, $P \geq 0,99$ та $z=3,28$, $P \geq 0,99$ відповідно).

У третьому селекційному поколінні індекс відносної довжини голови, а також її висоти не зазнає особливих змін та виконує переважно контролюючу функцію. Індекс відносної величини хвостового стебла (l_x/h_x) для самок складає 1,11 – 1,15, що можна вважати достатнім, тобто, хвостове стебло залишається товстим та м'ясистим.

Лусковий покрив у плідників УМК^Н_{ГЗ} відповідає вимогам щодо малолускатості і практично не відрізняється від коропа румунської породи «Фресинет».

Рис. 1. Типова самка п'ятирічного віку нивківської заводської лінії УМК^Н_{F3} (ДП ДГ Нивка, травень 2009 р.)

Рис. 2. Типовий самець п'ятирічного віку нивківської заводської лінії УМК^Н_{F3} (ДП ДГ Нивка, травень 2009 р.)

Оцінку репродуктивних показників у дослідному господарстві «Нивка» та ДП «Іркліївський риборозплідник рослинорібних риб» проводили у п'ятирічному віці (табл. 2).

Таблиця 2. Репродуктивні показники плідників УМК^Н_{Ф3} у п'ятирічному віці

Показник	Господарство		
	ДП ДГ «Нивка»	ДП «Іркліївський риборозплідник рослинорібних риб»	
<i>самки</i>			
Кількість досліджених самок, n	49	53	
Позитивна реакція на гормональну стимуляцію, %	85,7	86,8	
Середня маса ікринки, мг	M±m	1,50±0,025	1,49±0,012
	σ	0,17	0,09
	C _v , %	11,33	6,04
Робоча плодючість, тис. ікринок	M±m	653,8±35,11	661,2±30,51
	σ	245,8	222,1
	C _v , %	37,6	33,6
Відносна плодючість, тис. ікринок/кг	M±m	105,8±7,04	107,8±6,92
	σ	49,3	50,4
	C _v , %	46,6	46,8
<i>самці</i>			
Кількість досліджених самців, n	48	52	
Об'єм еякуляту, см ³	M±m	16,5±1,32	17,6±1,07
	σ	9,1	7,7
	C _v , %	55,4	43,7
Активний рух сперматозоїдів, с	M±m	60,1±3,15	62,7±3,56
	σ	21,8	25,7
	C _v , %	36,3	41,0
Концентрація сперматозоїдів, млрд. екз./см ³	M±m	20,7±1,44	21,2±1,25
	σ	10,0	9,0
	C _v , %	48,2	42,5

За результатами досліджень встановлено, що коропам третього селекційного покоління нивківської заводської лінії притаманні високі репродуктивні показники, так, зокрема, рівень позитивної реакції на гормональну стимуляцію досяг 85,7% у ДП ДГ «Нивка» та 86,8% у ДП «Іркліївський риборозплідник рослинорібних риб». Середня маса овульованої ікринки у самок обох господарств знаходилась на рівні 1,49-1,50 мг, а робоча плодючість 653,8 – 661,2 тис. ікринок, що можна вважати високим показником для плідників п'ятирічного віку.

Самці УМК^Н_{Ф3} зберігають стабільно високий репродуктивний потенціал, що відповідає всім технологічним вимогам при проведенні заводського відтворення з використанням гормональної стимуляції. Концентрація сперматозоїдів на рівні 20,7-21,2 млрд.екз./ см³, а також їх активний поступальний рух протягом 60,1с та довше

свідчать про високу якість плідників та задовільні умови їх утримання.

Після створення спеціалізованого кріобанку сперми цінних видів та порід риб у Інституті рибного господарства НААНУ у 2006-2007 рр. було розпочато роботи з глибокого заморожування сперми самців найбільш цінних генотипів малолускатого коропа, переважно нивківської заводської лінії УМК^Н_{F3}, що періодично зустрічались у господарствах-оригінаторах, зокрема у ДП ДГ «Нивка».

Кращі самці, що були відібрані для виконання робіт з кріоконсервування достатньо сильно відрізнялись від основного стада. Вони переважно й використовувались при заводському відтворенні в умовах інкубаційного цеху. Контрольні розморожування сперми, які періодично проводились з метою перевірки її якості, показали середню рухливість деконсервованої сперми на рівні 4,3 бали, що можна вважати достатнім показником.

Висновок. В результаті проведених досліджень встановлено, що коропи третього селекційного покоління нивківської заводської лінії зберігають високоспинну тілобудову (індекс І/Н на рівні 2,16-2,30), мають значно кращі репродуктивні показники чим вихідна порода «Фресинет». Лускова рамка товарної риби відповідає бажаному типу.

Література

1. Бех В.В. Схема схрещування та методичні підходи при виведенні нового типу малолускатого коропа української рамчастої породи / В.В. Бех // Рибогосподарська наука України -2008.- № 3.-С.76-81.
2. Томіленко В.Г., Інструкція з організації племінної роботи в коропівництві України /Олексієнко О.О., Кучеренко А.П. // Інтенсивне рибництво. – К.: Аграрна наука, 1995, – С. 3-34.
3. Бех В.В., Інструкція з промислового схрещування коропів української рамчастої та румунської рамчастої породи фресинет/Томіленко В.Г., Кучеренко А.П. – Інститут рибного господарства УААН.-К.-1998. – 12 с.
4. Иванюков Н.Г. О методике определения концентрации спермиев у карпа (*Cyprinus carpio L.*) / Н.Г. Иванюков // Науч.труд. УСХА. – 1974,- Вып.122. – С. 108-111.
5. Фізіологія риб: Практикум: Навч. посіб. / [П.А. Дехтярьов, І.М. Шерман, Ю.В. Пилипенко та ін.] – К.: Вища школа. 2001. – 128 с,
6. Копейка Е.Ф. Инструкция по низькотемпературному консервированию спермы карпа / Е.Ф. Копейка. – М.: ВНИИПРХ. 1986.-12 с.
7. Методическое пособие по кріоконсервации спермы карпа, лососевых и осетровых видов рыб. – М.: ВНИИПРХ. 1997.-10 с.
8. Brown G. Cryopreservation of Paddlefish *Polyodon spathula* Milt / G. Brown, S. Mims // Journal of the World Aquaculture Society, – 1999,-Vol,30,-№ 2,- P, 245-249,
9. Horvath A, Cryopreservation of common carp sperm / A. Horvath, E. Miscolczi, B. Urbanyi // Aquatic Living Resources, – 2003.-№ 16.- P. 457-260

Summary

The evaluation of the scaleless common carp breeders of the nyvka's plant line of the third selection generation / V. Bekh, M. Osipenko, V. Martsenyuk

The characteristic of the exterior and reproductive indexes of the scaleless common carp of the Nyvka's plant line of the third selection generation is presented, It is shown that breeders F₃ are keeping rather high level of selection indexes and their reproductive potential exceeds significantly the standards.